
Максим Рильський. «Дощ», «Осінь-маляр із палітрою пишною...»

Аліна Атаманчук,
учитель-методист ЗОШ № 7

Ольга Карп'як,
учитель української мови і літератури ЗОШ № 7,
м. Кам'янець-Подільський

Тема. Максим Рильський. «Дощ» («Благодатний, довгожданий...»), «Осінь-маляр із палітрою пишною...». Основні відомості про поета. Його вміння бачити красу рідної природи і створювати красу засобами поетичної мови.

Мета: ознайомити школярів із життєвим шляхом М. Рильського, проаналізувати поезію; розвивати вміння виразно і вдумливо читати вірші, відчувати поетичне слово; виховувати естетичний смак учнів.

Тип уроку: засвоєння знань і формування вмінь.

Обладнання: презентація «Життя і творчість М. Рильського», ілюстрації до віршів, відеоколаж «Дощ».

Епіграф: *О скільки у природи немудро-мудрих літер!
О скільки у людини невміння прочитати...*

П. Тичина

Хід уроку

I. Організаційний момент

II. Актуалізація опорних знань

- Які твори про природу ви знаєте?
- Чим є природа для кожного з нас?
- Прокоментуйте народний вислів: «Природа одному мати, а іншому - мачуха».

III. Оголошення теми, мети уроку. Мотивація навчальної діяльності

IV. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу

1. Ознайомлення з життєвим і творчим шляхом Максима Рильського (презентація).

Довідка для вчителя.

Максим Тадейович Рильський народився 19 березня 1895 року в Києві. Його батько, етнограф, громадський діяч і публіцист Тадей Рильський, був сином багатого польського пана Розеслава Рильського і княжни Трубецької. Мати Максима Рильського, Меланія Федорівна, була простою селянкою з села Романівки (нині Попільнянського району Житомирської області). 1902 року помер батько, і родина переїхала з Києва в Романівку.

Максим (названий на честь Максима Залізняка) зростає в середовищі Лисенків, Старицьких, Косачів, Ревуцьких. Його дитинство минало серед книжок, музики, мистецтва – з одного боку, і романівських краєвидів та сільського оточення – з іншого. Змалку відчуваючи тепло рідної землі та радість спілкування з видатними представниками київської інтелігенції, він ще дитиною відчув у собі потяг до поетичного слова. У сім років Максимко написав свій перший вірш «Прошак»:

*Ішов прошак обідраний,
Од всіх людей обижений,
Шкода мені прошака,
Що у нього гірка доля така.*

Але я проти Бога не йду,
А за старця
Молюсь і ввечері, і вранці.

Віршик простий, наївний, але його рядки сповнені співчутливості, доброти та людяності.

1910 року виходить дебютна збірка юного поета «На білих островах», яка засвідчила прихід у літературу майстра поетичного слова (Рильському було лише 15 років).

М. Рильський у 1915–1918 роках навчався на медичному факультеті Київського університету Св. Володимира, потім на історико-філологічному факультеті Народного університету в Києві, заснованому за гетьмана Павла Скоропадського, але революція, громадянська війна змусять його перервати освіту. Займався самоосвітою, вивченням мов, музикою. З 1919 до 1929 року вчителював у селі, зокрема й у Романівці, а також у київській залізничній школі, викладав на робітфаці Київського університету та в Українському інституті лінгвістичної освіти.

Вагому спадщину залишив М. Рильський у галузі літературно-художньої критики, літературознавства та фольклористики.

Помер М. Т. Рильський після тяжкої хвороби 24 липня 1964р.

У 1965 році на честь Максима Рильського було названо вулицю в Києві, на якій він жив і працював у 1951–1964 рр. У 1972 році Постановою Ради Міністрів УРСР була заснована щорічна премія ім. М. Рильського за кращий художній переклад.

Нещодавно завершено 20-томне наукове видання його творів.

2. Аналіз поезії «Дощ» («Благодатний, довгожданий...»)

Виразне читання поезії вчителем та учнями.

Бесіда за запитаннями.

– Про яке природне явище йдеться у творі?

– Яким буває дощ у природі? Чи завжди він є вчасним?

– Яким настроєм проіннятий твір?

– Знайдіть епітети, вжиті у вірші для характеристики дощу?

– Як ви розумієте епітети: «зголоднілі передмістя», «гарячі груди» землі?

– Які наслідки приходу «благодатного, довгожданого... вечірнього гостя»? Чому він названий «золотим»?

– Назвіть художній засіб, завдяки якому відбувається «олюднення» дощу? Наведіть приклади з твору. (Персоніфікація: «дощ звеселить»)

Перегляд відеколажу «Дощ».

Дослідження звукових особливостей вірша.

– Вслухайтесь в поезію й назвіть звуки, що повторюються в першій строфі. (Ж, д, дз, з.)

– Який слуховий образ вони створюють? (Шум дощу.)
– Які звуки використали б ви, щоб передати звучання грому? (Г, р, д, б.)

Алітерація – зумисне надмірне повторення однакових приголосних звуків з метою створення звукового образу зображуваного або посилення інтонаційної виразності мови.

3. Аналіз поезії «Осінь-маляр із палітрою пишною...»

Створення асоціативних рядів.

– Які асоціації у вас викликають кольори?

Блакитний – небо, очі...

Рожевий – квіти, мрії...

Зелений – весна, ліс...

Білий – зима, сум...

Золотистий – осінь, сонце...

– Якби ви були маляром, якими кольорами змалювали б осінь?

Виразне читання поезії вчителем.

Бесіда за запитаннями.

– Чому М. Рильський називає осінь маляром?

– Які зорові та слухові образи допомагають відчутти красу осені? (Зорові образи: *краса розкішна, роси сріблесті, срібно-блакитне повітря*. Слухові образи: *ніжно сміється, пісні тиходзвонні*.)

Дослідження художніх особливостей вірша.

Епітети: *палітрою пишною; красою розкішною; роси сріблесті; шати барвисті; кольорами дивними; цілунками переливними; фарби рожеві, злотисті, червоні; срібно-блакитне повітря; ніжні осінні пісні тиходзвонні*.

Персоніфікація: *осінь-маляр осипає красою, розсипає роси, тумани розливає, ліс одягає у шати, обливає кольорами, сміється до вітру, грає цілунками*.

Авторський неологізм – *тиходзвонні*.

V. Підсумок уроку

Поезії М. Рильського притаманна багатогранність образів, висока емоційність і художня витонченість. Пейзажна лірика поета розвиває високі естетичні смаки, вчить людину бути спостережливою, серцем і розумом сприймати природу:

В зелених лаврах, в синій світлотіні,

У сяйві сонця й вишнях у цвіту,

В огні троянд, у моря мерехтінні

Побачить кожен може красоту.

VII. Домашнє завдання

Вивчити напам'ять одну з поезій М. Рильського. За бажанням: створити ілюстрації до улюблених поезій.